

KVÁLTO SZO

TARTALOM

T. S.: A város falun és a falu városon. —
László Dezső: Városi gyülekezeteink leg-
égetőbb kérdései. — IGY SZÓL AZ ÚR.
B. D.: Keresztelő János bizonyágtételei.
H. J.: Egyház és szakszervezet. — Levél
külföldön tanulmányozó barátomhoz. —
Biró Sándor: A nagyszerű halál. — Vasár-
napi iskolai munkánk statisztikája. — Nagy
József: Kicsi dolgok a nagy reformátorok
életében. — KERESZTYÉN KRITIKA. —
Czirják János: Az egyházi viszonyok az új
Németországban. — Dávid Gyula: A ma-
gyar falu mai kérdései. — HIREINK.

KESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1934

Megjelent!

Megjelent!

DR. MUSNAI LÁSZLÓTÓL:

Szenczi Molnár Albert

Ára 12 lei.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Megjelentek!

Megjelentek!

**A vasárnapi iskolák növendékei részére a legújabb
művészi kivitelű**

Vasárnapi iskolai szorgalmi képek.

Az „Ifjú Erdély“ kiadóhivatala egyelőre két sorozattal indult meg. Minden sorozat tíz képet tartalmaz, amelyek kép-magyarozó szöveggel és bibliai mondásokkal vannak ellátva. Az első sorozatba fel vannak véve: Kálvin János, Luther Márton, Zwingli Ulrik, I. Rákóczi György, Bethlen Gábor, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert, Bod Péter, Bólyai Farkas és Szegedi Kis István arcképei, míg a második sorozatba a dési, kolozsvári, magyarvaskői, marosvásárhelyi, nagyenyedi, ótordai, szentimrei és a sepsiszentgyörgyi református templomok, valamint a vajdahunyadi vár és végül a marosillyei Bethlen-kuria lettek felvéve.

Egy darab kép ára 1 Lei. A 20 képet tartalmazó két sorozat ára 20 Lei. — A portó külön számíttatik fel.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Most jelent meg!

Most jelent meg!

Egymás terhét hordozzátok

cím alatt a „Kálvinista Világ“ kiadásában egy *vezérfonal*, mely „Az Úr csodásan működik“ című vezérfonal módozataival az **evangélium szociális üzenetét** tárja fel a társadalmi, családi, erkölcsi és vallásos életre való vonatkozásában. *Férfi-, nőszövetségi, ifjúsági bibliakörök*, valamint magánosok használatára különösen ajánlható.

Ára 8 lei.

Megrendelhető az IFJU ERDÉLY kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

Szerkeszti: DR. TAVASZY SÁNDOR // Főmunkatársak: BIRÓ SÁNDOR, LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja féltévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

VIII. ÉVFOLYAM

1934. FEBRUÁR 1.

2. SZÁM

A város falun és a falu a városon.

Ma már nem olyan idegenek egymással szemben, mint voltak csak még tizenöt-husz évvel ezelőtt. Még akkor bizonyos áhitattal néztek egymás arcába, mint ifjú szerelmesek, akik telve vannak egy ismeretlen világ boldog sejtelmével. Még akkor tisztelték egymást és a várakozás édes reménységével voltak eléelve, hogy valami olyat nyernek kölcsönösen egymástól, amivel gazdagabbak és mások lesznek. Akkor még nem volt divat a városon a falu és még nem vált hitelvesztetté a város falun. Akkor még amilyen kedves és nyereséget jelentő jelenség volt a város falun, épen olyan bájos jelenség volt a falu városon. Akkor még nem „gazdasági“, vagy „tanulmányozási“ érdek vitte falura a várost és viszont falun még nem lehetett városiasan öltözködő („rollkamáslt“) falusiakat látni. Akkor még a falu is és a város is becsülte önmagát. A falusi ember egyszerűségében is többre becsülte önmagát, mint a városit. Nem vetette meg, tisztelte, de azzal, hogy magát helyhez, otthonhoz, saját házához kötöttnek érezte, a morális megbízhatóságát mindig többre tartotta, mint a hányódó-vetődő, könnyebben mozgó és költözködő városi emberét.

Ma már egészen megváltozott ez a helyzet, a városnak és falunak a viszonya. Ma már úgy néznek egymásra, mint akik „jól“ ismerik egymást. Mint alaposan „kitanultak“ nem biznak egymásban, a legnagyobb gyanuval és vigyázattal kezelik egymást, mert minden mozdulat mögött ellenséges szándékot és becsapásra való készséget szimatolnak. Ma a várost falun már nem veszi körül az a tisztelet, amelyet korábban olyan természetesen adott meg a falu a városnak, mint a magasabb-rangu és kifinomultabb, pallérozottabb szellem képviselőjének. Ma is tanulni, tájékozódni akar a falun megjelenő várositól, de amit hall, már csak alapos gyanakvás, mérlegelés és bírdlát után kész elfogadni. Ma, dacára a nagy falu-kultuszának, a városi ember a falun vagy csak üdülési, vagy épen gazdasági lehetőséget lát, vagy nem egy esetben érdekes kalandok különös színterének tekinti azt. Régebben, ha nem is öntudatosan, de valami tudatalatti hajszálcsövességgel meg tudta még érezni a városi ember a falu sajátos lelkét, ma azonban már alig tudja, hogy a falunak sajátos, egészen egyéni lelke van. Ma a város falura is magával viszi az erkölcsi és jellembeli rontás hatását, aminthogy a falu is városon a város-szellemtől megrontott jellemével jár-kél, hogy még jobban kialakuljon és megszilárduljon abban, ami tőle idegen.

Ma a város és falu viszonya megromlott, mert a város megrontotta a falut, a falu pedig elvesztette önmagát.

A város megrontotta a falut azzal, hogy nem ismervén annak sajátos külön lelkét és ebből következő egyéni szellemét, tovább plántálta abban azt a romlott és kóros szellemet, amely a városi műveltséget és pallérozottságot gyökerében támadta meg. Megrontotta tehát azzal, ami őt rontotta meg előbb, tovább vitte azt az erkölcsi fertőzést, ami előbb az ő szervezetében vert gyökeret. A város elvesztette a faluval való helyes viszonyát, mert elvesztette a faluval szemben való kötelezettségét és küldetését.

A falu megromlott, mert elvesztette ellentálló erejét a megromlott város megromlott közszellemével szemben. Ma látjuk azt az ijesztő igazságot, hogy igazi falu-nevelés nem is volt. Az iskolák, a művelődési intézmények, sőt az egyházak is a falut nem önlelkéből kiindulva, hanem kívülről, a várostól diktált módszerrel és annak szelleme szerint nevelték. Addig nem volt baj, míg el nem szakadtak a tisztas hagyomány utolsó szőlai, de amint ezek elszakadtak a modern falu nem tudott a régi falu folytonosságában megmaradni.

Mi a teendőnk ma? — Megmenteni a falu lelkét, hogy megmenthessük a falu életét és

hogy megmenthessük a faluval a város jövőjét. A város szellemét a falu nélkül reformálni nem lehet, mert a város mindenképpen a faluból él. Meg kell mentenünk pedig a falut Isten által, hogy megmenthessük a várost Isten számára.

A falut is és a várost is a bennelakók képviselik, tehát, ha helyre akarjuk állítani a kettő közötti helyes viszonyt, úgy helyre kell állítanunk ezt a városi és a falusi lakók között. A városi embernek rá kell jönnie arra, hogy kiváltságolt helyzetéből kifolyólag kötelességei vannak a faluval szemben. A városi ember többet láthat, messzebb láthat, többet tudhat és részletesebben tudhat, viszont a falusi ember mélyebben láthat, tisztábban láthat és amit tud, azt életteljesebb és valóságosabb szemléletből mérheti. Miután más és más lehetőségei vannak a városi és falusi embernek, ennél fogva kölcsönösen ki kell egymást egészíteniök. A városi ember menjen alázatosan falura, mert tudja meg, hogy lelke jobbik, egészségesebbik fele ott van; és a falusi ember menjen bizalommal városra, mert tudja meg, hogy ott új kildatáshoz, új lendülethez, új kérdések, új nyugtalanító hatáshoz juthat. A falu lelke hajtsa a falusi embert a városhoz új javakért és ne csak a piacért; és viszont a város igazi lelke vigye a városi embert falura, hogy ott ismét megtalálja léte tiszta és még meg-nem-zavart forrásait. Mind a falu, mind a város őrizze meg a saját lelkét és csak saját lelkébe vegye át mindenik a másikkal hatását. A város söpörje ki magából a szemetet, de ne vigye falura. A falu ápolja és őrizze tisztaságát hagyományait, adományait, művészetét, de ne hivatkozzék és ne kacérkodjék azzal a város előtt. Ne zárjuk el a falut a várostól és a várost a falutól, minthogy nem is zárhatjuk el, de őrizzük és védjük a két lelkiség közötti éles határvonalat, mert az lesz az igazi katasztrófa, ha a város beleömlik a faluba és ha a falu elvész a városban!

T. S.

Városi gyülekezeteink legégetőbb kérdései.

Ma már egy-két elmaradt és az egyház egyetemes életéből még mindig kikapcsolódva élő városi gyülekezetünkől eltekintve, Istennek hála, ott tartunk, hogy a városi gyülekezetek u. n. világi eleme is világosan látja, hogy az egyház gondja nem lehet csupán a lelkipásztoré. Az elmúlt másfél évtized sok küzdelme és megfeszített munkája egyre jobban ráébresztette a városi gyülekezetek híveinek figyelmét arra a munkára, melyet az egyháznak végeznie kell. Az egyház jelentőségének meglátásához nagy mértékben járult hozzá a mai általános helyzet. Sokan látják az egyházban a nemzeti kultúra konzerválóját és védőjét, mások az egyetemes emberi felbomlásban, a társadalmi átalakulást sürgető mozgalmakkal szemben az egyedüli kötőerőt látják az egyházban. Nagyon sokan egyéni életük kínzó hiányai és kérdései között beissó lelki támaszt találtak az egyházban. Ujabbán mindinkább a társadalmi segítségnyújtás terén látjuk különösen a városi gyülekezetek feladatait.

A falusi ember sohasem szakadt annyira el az egyháztól, mint a városi. Ő talán nem is tudná öntudatosan megmondani, hogy mit jelent neki az egyház. Azért van az egyházhoz, a városi emberrel szemben, sokkal közelebb, mert nem az idői, adott, hanem az örökkévaló rendeltetésre szerinti tudja az egyházat értékelni. Neki régebben is sokkal inkább jelentette az egyház a nemzeti szellem védelmét, a tisztultabb erkölcsi értéket, a megköltő erőt és lelki támaszt, mint a városi embernek, aki az egyháznak ezeket az áldásait más helyen akarta keresni. A falusi társadalmi nyomor közeli sem olyan súlyos, mint a városi. Falusi ember

még ma is alig érti meg, mit jelent az egyház társadalmi feladata.

Azoknak, akik azt gondolják, hogy ismerik gyülekezetük kérdéseit és ez legelső sorban a városi emberre vonatkozik, az az egyik nagy hibájuk, hogy a gyülekezeti élet legszembeötlőbb s így nagyon gyakran legfelszínesebb kérdéseit ismerik. A nagyon kirívó kérdések állandó, örökös szem előtt tartása nagyon gyakran elfedi a szemek elől az alapbetegséget, aminek az egyes kirívó tünetek csak jelentkezései, kivirágzásai. Ez a kis cikk a városi hívek figyelmét rá akarja ébreszteni egy pár olyan alapkérdésre, aminek megoldásától egy egész sereg más kérdés is elintézését nyer.

A református gyülekezet alapkérdése mindig az igehirdetés tartalma, módja és közlési alkalmak. ~~Itt most nem~~ lelkipásztoroknak írunk, hanem a híveknek, tehát nem arról van szó, hogy nekik mit kell tenniük, hanem arról, hogy az ige hallgatóinak mi a feladatuk. Legyünk meggyőződve, hogy úgy lehet csak egy gyülekezetnek jó igehirdetője, ha van jó hallgató-sága. Mihelyt magam és családom szorgalmasan járok a különböző igehirdetési alkalmakra, nem kritikus szemmel, hanem Isten szavát kereső szívet készülök az ige hallgatására és úgy is veszek részt annak hirdetésén, azonnal jobb, érdekesebb, tartalmasabb lesz a beszéd. A rosszul hallgató gyülekezet nem érdemel jó prédikátort. Talán Ravasz László mondotta, hogy a leggyengébb igehirdetők is még mindig jobb igehirdetők, mint a leggyengébb igehallgatók. Ha még másokat is hívtam az ige hallgatására, akkor egészen bizonyosan olyan hatást gyakorolok az igehirdetőre, amit a be-

szédén feltétlenül megérzek. Egészen bizonyos, hogy az igehallgatás megújulása magával hozza az igehirdetés megújulását. A hallgatóság megújulása egészen tőlünk függ. Ujuljunk meg és ujítsunk meg másokat is azzal, hogy új érdeklődéssel induljunk el az ige hallgatásában.

Éljünk az *igehirdetés új alkalmával*. Sokan beszéltek nekem, hogy azóta tudják a vasárnapi prédikációt komolyan venni, akárki is tartsa azt, amióta szabad keretek között, egészen egyéni módon hallották meg Isten nekik szóló beszédét. Azok, akik például bibliaórai közösségekben vettek részt, termékeny indításokat kaptak a templomi igehirdetés egészen komolyan való vételére.

Azoknak a városi vezető egyháztagoknak, akik komolyan veszik a rájuk bízott gyülekezeti feladatokat, mindent meg kell tenniük arra nézve, hogy maguk komolyan vegyék az igehallgatást és azt másokkal is komolyan vételessék. Addig hiában várunk összetartást, adományokat, külső megújulást a gyülekezeti életben, amíg az egyház egyetlen megújító csatornájától: az igehirdetésétől el vagyunk szakadva.

Az igehirdetés tekintélyének ilyen visszaállítása sokkal inkább városi, mint falusi kérdés még ma is. A városi ember, aki sok oldalról van szellemi hatásoknak kitéve, aki más összefüveteleken emberileg és formailag képzettebb szónokokat hallhat, mint a templomban, hajlamos arra, hogy emberi formája és emberfeletti tartalma miatt egyaránt lebecsmérelje az igehirdetést.

A városi gyülekezetek másik nagy kérdése a *társadalmi széttagoltság*. A falu minden belső széthúzása ellenére is sokkal egységesebb, mint a város. Nincsenek olyan óriási gazdasági, műveltségbeli és társadalmi különbségei, mint a városnak. Addig nem beszélhetünk komolyan a városi gyülekezetek megújulásáról, amíg nem alakul ki a gyülekezet tagjai között minden emberi különbséget felülhaladó testvéri kötelék. Mi még mindig nagy súlyt helyezünk a társadalmi és egyéb különbségekre. Nem azt keressük, amiben egyek vagyunk, hanem amiben egymástól különbözünk. Pedig ez volna az egyetlen építő magatartás. Ha komolyan vennénk a közös igehirdetést, különösen a sakramentumok kiszolgáltatását, azonnal meglátnánk a társadalmi korlátok feletti mindenivel egyesítő közös emberi nyomoruságot, sorsot és e fölött az egyesítő szeretetet. Nagyon könnyen lehet a gyülekezetekben egyes munkák elvégzésére munkás-csoportokat, egyes váasztásokra kortecsapatokat szervezni, egy egy jubileum alkalmából talán még az örökös torzsalkodások és pártoskodások fölé is tudunk emelkedni, de az egyetlen komoly ut a gyülekezetek feltételül szükséges egysége felé csak az Isten előtt való leszerelésből s a keresztyén testvériség áldozatot jelentő vállalásából fakadhat.

Ma mindenik gyülekezet *eredményeket* vár. Az egyház kezd úgy kinézni, mint a legalkalmasabb földi biztosító intézmény. A nemzeti életnek kulturát véd és terjeszt, a munkanélkülinek munkát ad, a szegényeket segíti, előteremti az egyetemi hallgatók stipendiumát, védi a mai állami és jogrendet. Ugy néz ki, mint szilárd bástya a tenger közepén. Ez igaz is. De ne csak ennyi az igaz. Már kezd világosan látszani, hogy az egyház nincs olyan erős, hogy minden vele szemben felmerülő igényt ki tudjon elégíteni. Ha ez egyszer világosan meglátszik, akkor az egyház ma még növekedő tekintélye egyszerre alá fog süllyedni azok előtt, akik ma mindent csak az egyháztól várnak, akik csak a várakozás és nem a munka kedvével fordulnak az egyház felé. Az igények, amelyeket az egyházzal szemben bejelentenek, teljesen jogosak. Nem úgy kell tehát a bővelkezhető veszedelemmel szemben védekeznünk, hogy az igényeket visszautasítsuk, hanem úgy, hogy olyan élő tőkét tárjunk meg a gyülekezet alatt, amelyikből való táplálkozása esetén ne csak annyi gyümölcsöt tud teremni, hogy kielégíti a mai hiányokat, hanem még új segítséget is tud majd adni. Vetés nélkül nincs aratás, gyökér nélkül nincs biztosítva a termés. Az életet tápláló forrás és az egyetlen termésre segítő gyökér pedig ismét nem más, mint a komolyan vett igehirdetés.

Itt a három legnagyobb szükségéről, a három legégetőbb kérdésről volt eddig szó. A három kérdés lényegében egy: az igehirdetés kérdése. Minden más kérdés ide megy vissza. Ahol komolyan veszik az ígét, ott meg fog teremni az ifjusági otthon: a városi ifjuság nélkülözhetetlen keresztyén légköre, igehallgatási helye, ott lesznek laikus munkások, akik szolgálnak vasárnapi iskolában, beteglátogatásban, napközi otthonban: mindenütt, ahol komoly szükség merül fel. Ahol az ige áll a gyülekezet központjában, ott majd számba fogják venni, ki miért nem jár istentiszteletre, kinek mik az egyéni akadályai, ott felébred a leleményesség lelke: miképpen lehet az Ígét mindenkinek a neki épen legmegfelelőbb formában adni oda.

Lapunk állandóan foglalkozni fog a városi gyülekezetek adott mellékkérdéseivel is. Ez a cikk a vezető szempontokat adja a következő cikkekhez. Figyelmeztetés akartunk lenni azok felé a testvérek felé, akik immár egyre nagyobb számban komolyan kezdenek szembe nézni annak a gyülekezetnek életével, ahová Isten rendelte őket.

László Dezső.

Raffay Sándor püspök a következő levelet intézte Hargitaváralja jelképes székely község bizottságához: „Mint rég elszakadt (de nem lekorhad) ág késő hajtása, én is jelentkezem a székely falú lakói közé. Természetesnek és megfelelő elhelyezésnek tartom, ha legalább a cigánysoron adnak helyet. Elszakadásom több 300 évesnél, de ekkor is szabadságért szakadt el ősem Bocska alatt. Én örzöm a régi lelket és a régi hagyományokat.“

„IGY SZÓL AZ UR“

Keresztelő János bizonyágtételei.

„Nem vagyok.“

János 1:19—23.

Ügyvéd emberek beszélgettek az étterem szomszéd asztalánál:

— Hallottad, X-et kinevezték a minisztériumba?

— Akkor most mennyi a fizetése?

További beszélgetésükben egészen leplezetlenül jelent meg a mai ember, aki az állást nem a szolgálat, nem a több felelősség, hanem az egyéni karrier, hírnév, kényelem és a pénzbeli haszon szempontjából nézi.

Ebbe a világba hangzik bele Keresztelő János bizonyágtételén át Isten Igéje.

Az igénytelenül élő, az alázatosság nagy heroldja, határozottan feleli: „Nem vagyok“. Nem vagyok a Krisztus. Nem vagyok a próféták közül való. Én csak kiáltó szó vagyok. Szó, eszköz, mely szolgálatban áll, mely elvész az Ur és az úgy szolgálatában.

Sok ember számára megütkezés ez az életprogram, ez az alázatosság, ez a dicsőség nélkülség, ez az eszközi, szolgáló lét. Ez mutatja, hogy mennyire távol áll a mai ember Isten világától.

Az Urnak szüksége van eszközökre, akik előtte járnak. Akik egyengetik az Urnak útját. Akik szolgálják Őt dicsőséges országa diadalára.

Boldog, aki meghallja, mit szól ez Igen keresztül neki az Ur.

B. D.

ZSILVÖLGYI LEVELEK.

Egyház és szakszervezet.

Az a szomorú jelenség, hogy a munkásszervezeti vezetők egyben az egyházak legnagyobb ellenségei, ritkulóban van. Az igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy ebben az áldatlan szembenállásban nem csupán a kölcsönös féltreismerés, hanem sok tekintetben a segítő szeretetben lassu vagy tétlen egyházak is bűnösök. Ha bérleszállítás, munkáselbocsátás vagy más hasonló veszedelem kísért, még mindig a szakszervezeti közbenjárás ugyan az utolsó szalmaszál, de már vannak bibliás bányászok, vannak, akik tisztán látják, hogy a munkás-probléma végleges megoldását is csak a Krisztus evangéliuma hozhatja meg. Az egyének és gyülekezetek lelki életének lassu elmélyülése olyan vetés, amely egyszer meg fogja adni a maga gazdag aratását.

A munkáskérdés kényes és ülvesztő gondjában iránymutató nagy jövő vár a munkás-gyülekezetekben megindult vagy meginduló férfiszövetségekre. Elérkezett a tizenkettedik órája, hogy az ezek és a presbiteri konferenciák által nyújtott alkalmakat kihasználva, tervszerű, öntudatos munkásnevelésbe fogjon egyházunk. Az aratnivaló sok . . .

H. J.

Levél

külföldön tanulmányozó barátomnak,

BASEL

Kedves Bárdtom!

Levelednek nagyon megörvendtem, mert falusi magányunkban egy baráti levél olyan, mintha kedves szállóvendégünk érkezne, kinek jelenléte kiköszönt egyhangú életünk kerékvágásából. Ilyen kedves vendég a Te leveled is, mert olyan dolgokat írsz ottani tapasztalataidról és olyan dolgok iránt érdeklődsz felőlünk kíváncsian, amiken ha komolyan elgondolkozunk, képtelenség életünk rohanásában fel ne figyeljünk.

Általános külföldi tapasztalataidra nézve szerényen megjegyzem: nézz a külső események mögé is, és ne igyekezz minden összehasonlításból a mi itthoni viszonyainkról magad előtt sötét képet festeni. Elég sötét az anélkül is, s talán ott sem olyan minden, ahogy a ragyogás elárulja. Egy dolog azonban azok közül, amit írtál, nagyon megradta a figyelmemet: a Thurneysen baseli lelkészről írt soraidra gondolok. Itt már magam sem irtózom egy kis összehasonlítástól. Különös ember lehet, különös mondanivalókkal, ha a máskor ürességtől kongó nagytemplom zsufoltság telik meg, amikor ő prédikál. Jó volna megfigyelned, honnan van ez a különös vonzó- és varázsereje, mert mifelénk is elérne egy kis templomi zsufoltság. Erről nem írsz, de úgy hiszem nagyon alázatos ember lehet, mert az alázatosak az első Isten országában. Meglepetten írsz munkabírásaról és felkészültségéről. Hát ezzel úgy állunk, hogy munkabírása mindenkinek volna; ha feldőzná a kényelmét, mert nem azért nem bírják, mintha sok és nehéz volna, hanem egyszerűen kényelmesebb dolog a terhet nem hordozni. Ami a felkészültségét illeti, azon nincs mit csodálkoznod, hiszen amint monddod, még éjjel után is gyakran íróasztala fölé hajolva látjátok. A nagy alázatossága páratlan szorgalommal párosulva érteli meg, hogy az emberek feszülten figyelnek mondanivalóira. Mi itt falun hamar észre vesszük, hogy a felkészültség erszénye milyen hamar kiürül, ha utánpótlásról nem gondolkodunk. Üres erszényhez senkitem fordúl s egyszer csak azon vesszük észre magunkat, hogy halálisan unatjuk az embereket, egy darabig kegyeletből kitartanak mellettünk és eltartanak bennünket, de hamar rájönnek, hogy nélkülözhetőek és feleslegesek vagyunk. Az egyenesen csodálatos, amit írsz, hogy prédikációját, bibliaóráját és általában minden szavát a gyülekezetben nem utánairják, hanem ő maga előre leírja. Indokolod is, hogy miért, mert mindjárt azt szerettem volna kérdezni: miért ez a sok időt és erőt emésztő munka. „Azért, mert a gyülekezet tagjai levélben gyakran megreklamálják egyes szavait és ő pontosan tudni akarja, hogy mit mondott.“ Csodálom ezt a nagy felelősséget Isten és a gyülekezet iránt. Látod, ez is egyik magyarázata annak, hogy őt szívesen hallgatják. Bizonyára a sok papi bölcselkedés üres szavai nem ringatják el a hallgatóit. — Igazán nagyon örvendtem ennek is kis gondolkodtatónak, amit a Te mostani papodról írtál. Egy dolgot azonban szeretnék még megtudni róla: vajjon az ígéretekre való nagy készséget, a tudományos munkája nem vonja-e el őt a gyülekezetétől, a pásztori munkától, a vallástantól? Mert szomorú volna, ha betegjei és szenvedői csak az utolsó úrvacsoránál, vagy a temetésnél találkozhatnak lelkészükkel és még szomorúbb, ha gyermekei állandó jövő-menő káplánkézre volnának rábízva, csak azért, hogy ő egyéb dolgait végezhesse. A jó válasz reményében kérdezem ezt, mert valószínűnek tartom, hogy a pásztori munkája magvetésének is eredménye, hogy őt sokan és szívesen hallgatják.

Bocsásd meg nekem, hogy levelmeknek egy részét a Te leveledre való reflektálásra foglaltam le. Most már a mi dolgainkról írok, hadd reflektálj Te is! Kérdezed „mi újság“ otthon? Újság bizony azóta, hogy elmentél, éppen elég van úgy egyházunkban, mint magyarságunk életében. A szó valódi értelmében az újság: két újság:

a „Kiáltó Szó” és az „Örálló”. Az előbbi a Kálvinista Világ folytatása, új címmel, a régi programmal, de újra kiélesített fegyverekkel. Feltétlen ajánlom, hogy a kiadóval lépj érintkezésbe és küldesd meg magadnak a lapot, mert ha távol vagy is tőlünk, velünk kell haladnod az egyház megújulásának harcában. Az élet hamis útvonalai kerültek a lapban az evangélium pergőtüzébe. A másik újság az „Örálló”, még csak egy szám jelent meg belőle. Ez papi újság. Emlékszel jól, hogy annak idején a Derzsi lapja volt az első, mely azért született, hogy feltámassza a Lelkészegyesületet. Egy szép napon azonban nemcsak a Lelkészegyesület, hanem Derzsi is eltűnt a láthatárról lapjával együtt. A magasabb egyházi érdek ezt így kívánta. Pedig hidd el, hogy semmit sem vétkezett az Isten ellen. Aztán jött Dávid György. Jött egyedül s talán menni fog egyedül. Az egyesületi emberek már nem állanak háta mögött; egyre jobban magára marad s be fogja látni, hogy *egy ember* az erdélyi papságot mai helyzetéből nem válthatja ki. Az a benyomásom, mintha szárnysegés érte volna; nem repül elég magasra és nem lát bele az eseményekbe. Most néhány ember a királyhágómel léki és erdélyi kerületből összefogott, egymást megragadva felkuszta az örhegy csúcsára és kezdik elmondani, hogy mit látnak onnan. Elítélem őket, mert e magaslát kiváltságot arra használták föl, hogy „szemrehánytáék” az erdélyi kerület sok bűnei és mulasztásai miatt, amit a másik kerülettel szemben elkövetett. Egy hibájuk van az örállóknak és ez a sorsuk: kiszaladnak a templomögi dombtetőre és elhitetik magukkal, hogy a Mont Blanc csúcsán trónolnak; nem látnak, csak képzelődnek; képzelt ellenségeiket óriásira növelik s amelyik a lábuk előtt van, azt nem veszik észre. De hát nem azért másztak ők örtoronyba, hogy a torony tövébe nézzenek. Szeretném, ha kezedbe kerülne e lap első száma, mert Te, mint a teológiával tudományosan is foglalkozó ember, bizonyára érdeklődéssel olvasnád azt a közleményt, mely a magyar teológia véznaságán bucsálódik és igéri, hogy figyelemreméltó nagy dolgokat fog mondani a teológiáról. A szerző biztosan valaki östuráni, mert erősen pártolja a hazai ipart. Vigyázz, sokat ne tanulj a németektől, mert amilyen nagy becsben van a külföldi teologia, Te itthon száműzött prófétává válsz, hacsak Te is be nem kapod östuráni kisujjadat és addig nem szopod, míg „eredeti” tudomány nem jön belőle. Nem tudom, mennyire értesz meg engemet és mennyiben értesz velem egyet, de én ott látom az erdélyi református papság úgy közéleti, mint tudományos kérdéseinek megoldási lehetőségét, hogy első sorban meg kell szűnnie a papi tolkodásnak és sorsunk kérdéseinek terhét maga a papság kényszerítse már végre prófétai kézre. Ugyanis a próféta nem jelentkezik, azt meg kell keresni, kényszeríteni kell, talán még akkor sem akar menni; a pap pedig úgy látszik akkor is megy, ha senkisék küldi. Meg kell fosztanunk az egyes embert attól, hogy műterhekkal a prófétát szimulálja. Meglásd, amíg az önküldöttek akarnek világozkodni, csak füst és korom szállong felettünk, pedig már igazán igazi melegítő világosságra volna szükségünk. Azt remélem, hogy a jövő nyáron talán megalakulhat az ehkerületi lelkeszerkezet és megintatja Isten, ki az élre való próféta. Azt is reméljük és mindent elkövetünk, hogy a „papi” vitorlátak bevonják és mindenki jólérezze magát és elég legyen neki az, amit az értekezlet nyújt, mert a komolyan dolgozni akaró pap feladata nem a forma-vadászat, hanem az adott forma között a munka vállalása. Ne egy-két ember akarjon százakat vezetni, hanem a százak akarata előtt az egyesek némuljanak el.

Jó volna, ha az árvaházi ügyben információért közvetlenül az árvaházhoz folyamodnál. Én ugyanis a lapközleményekből egységes képet nem rajzolhatok az árvaházi életéről s ha már alkalmad van külföldön egyházi belmissziói munkáinkról tájékozódást adnod, kívánatos, hogy mindenben a valóságot tárd fel. Az én figyelmeimet az árvaházi tájékoztatóból az ragadta meg, hogy egy árva eltartási költsége havi 600 lei. Mi papok ba-

rátom árvaibak vagyunk az árváknál, mert pl. összes bruttó bevételeim összege családtagonként havi 420 lei. Ha rendszeres bevétel volna, még valahogy betakaróknak vele magunkat, de hol kapjuk, hol nem kapjuk és arról, hogy beosztással éljünk, már régen le kellett mondanunk. De mennyi olyan kiadás terhel, amit az árvák egyáltalán nem ismernek, 420 lei. Ebből fizessd ki adódat, pontosan, mert muszáj; fizessd ki a bábasszonyt, mert nem vagy még elég modern; fizessd a naponként járó kéregetőket, mert ismered a Lázár történetét; ebből járj el konferenciára, értekezletre, járasd az egyházi lapokat, hogy a kód szűrükülete el ne takarja látásodat; ebből fizessd tagsági díjaidat, mert emberek jóvoltából jó néhány egyesületnek vagy a tagja; ebből szaladj doktorért a másik faluba, orvosságért a harmadikba, mert nem tehetsz róla, hogy szereted őket és magadat; ami marad, abból *éljetelek*, mert nem tehettek róla, hogy vagytok és éhesek vagytok; ruhára már nem telik, foltoztak a nagykabát; siratja a tested a ruhát, sir a lelked egy kis kultúra után, de hiába, nem telik. Mindennap csoda történik, hogy még élünk és vagyunk, megérezzük, hogy az Isten kegyelme élet. Vajjon mit érez meg ebből a nyomorúságból és ebből a kegyelemből egy olyan árva, akire havonként hatszáz leit költethetnek? Vajjon lesznek-e elég igénytelenek ahhoz, hogy amikor a maguk lábán járnak, megtanulják a lemondást? Vajjon a nyomorenyhítés fillérei nem készítik-e sok-sok árvatragikum útját? Késérő kérdéseimet úgy vedd, mint a *feltés* szavait. Én az enyéimmel alázatosan hordozom a mai idő próbáját; szükségem azonban, hogy gyermekeink is lássák és viseljék a mai élet nyomorúságát, mert rajtok bosszulja meg az magát, amit most előttük elakargatunk. Mindezeket kedves barátom csak Neked írom, — hogy reflektálj! —, külföldön pletykát ebből ne csinálj. Daninak amúgy is akarsz írni, érdeklődj tőle minden felől részletesen s mivel a Te baráti szavadra úgy tudom sokat ad, mondd meg neki, vigyázzanak, mert árváink egyszer kinőnek az árvaházi takaró alól, mert megszűnik a takaró s tragikus lenne, ha akkor megfáznának csak azért, mert nem tanultak meg összébbhúzódni.

A politikáról most nem írok semmit; Te most használd az időt a tanulásra; ha mindent megírnék, ami itthon folyik, bánatodban összefolyának a betűk a szemeid előtt, elvonnának a gondtalan tanulástól. Magyarpartunkat a választásokon 40 százalékos mandátumvesztés érte. A jelölt urak lehet, hogy a meg nem nyert mandátumukat siratják; én azon kesergek, hogy ezért a felelősséget egymásra taszítják szállásra, ahelyett, hogy bűneinket elsiratnók, felkelnének és új életet kezdenének. Leveletem máskülönben azért sem terhelem közelebbi idevágó gondolattal, mert néhányan elhatároztuk, hogy a mi életünk egész politikai kérdéskomplexumát — amit ma *van és kell* — a keresztény ember bátorságával feltárjuk és a „Kiáltó Szó”-ban közzétesszük. Azután még mindig lesz időd a reflektálásra.

Egészségünk, családaink iránti érdeklődésedet köszönjük. Jól esett az érdeklődésed, mert hozzánk való hűségedet látjuk benne. Az új esztendő Isten jóvoltából mindnyájan egészségesben értük meg. A nagy fiunk jár a vasárnapi iskolába, minden héten egy új aranymondással gazdagodik a házuk tája. Kicsi leányunk az édesanyja nyomába ügyeskedik; a legkisebbikre most vigyázunk, hogy a szeretet szavai buggyanjanak ki először kicsi szájából. Feleségemnek bizony kijűt a dologból, a reggeltől estig tartó szaladgálásból, ő a ház gondjainak tartó pillére; cselédünk nincs, nekem meg nem sok hasznomat veszi, mert legfőbb gondja, hogy minél több időm legyen a dolgaim becsületes elvégzésére és a tanulásra.

Isten áldjon meg kedves barátom és ne feledkezz el a Te hűséges barátodról:

Patakiról,

A nagyszerű halál?

Múlt év szeptemberében egy különös és megdöbbentő cikk látott napvilágot a legnagyobb magyar szépirodalmi folyóirat, a Nyugat hasábjain. Írója az új magyar költészet talán legtehetségesebb képviselője, Illyés Gyula, aki „Pusztulás” cím alatt foglalta össze azokat az üti-jegyzeteket, melyeket a júliusban tett dunántúli utazása alkalmával írt. Illyés Gyulát cikke megírására a szülőföldje pusztulása feletti aggodalma ösztönözte, lévén dunántúli parasztszülők gyermeke. Írása mintha szörnyű fantázia játéka lenne, egy egész nép szinte megdöbbentően pontosan pusztulási folyamatáról számol be, s önkénytelen idézi fel egy másik nagy magyar költő rettentő látomását a „sírrol, hol egy nemzet sülyed el”. Csakhogy ott a költő egy nagy birkózásról, egy nagy szabadságharcról álmodott — itt pedig egy alattomos, szinte észrevehetetlen halálos betegségről van szó, mely ha tovább terjed, az egész magyar népre végzetes lesz. Remegve gondolunk arra: vajjon ez lesz ama „nagyszerű halál?”

A szóbanforgó cikk nem kevesebbet mond, minthogy a dunántúli mai magyarság állandóan csökkenő létszáma miatt kipusztul és helyét a céltudatosan terjeszkedő német lakosság foglalja el. Ez a kicserélődési folyamat, ha valamilyen úton meg nem állítható, egy-két emberöltő alatt befejeződik és akkor a dunántúli magyarság kisebbségbe jut az ottani folyton növekvő számú németiséggel szemben. Hogy e ténynek mi lesz a politikai következménye egy erős, Ausztriával egyesült expanzív Németország közvetlen számszédságában, azt könnyen el tudja képzelni.

A dunántúli magyarság ez állandó csökkenését az egyke okozza. Eleinte csak egy megyében, később már háromban, Baranyában, Somogyban és Tolnában léptek fel ugyanazok a jelenségek s tartanak ma is úgyiszlólván egész Dunántúlon: gyermekek számának állandó apadása, kihalt családok, beszegezett kapuk, egész utcasorok, melyekre reáborult a halál némasága, s nem hangzik a gyermekek vidám kacagása. Ezt a helyzetet mindenki ismeri, akinek valamilyen kapcsolata van a Dunántúllal, rengeteget foglalkoztattak vele a dunántúli magyar közép-osztály tagjai. A felsőbaranyai ref. egyházmegye 1927-i hivatalos jelentése ezt mondja: „Egyházmegyénk lélekszáma 37.581. A feltüntetett szaporodási és fogyási számokat egybevetve, 148-al kevesebb az előző évinél... ez a szám azt jelenti, hogy minden második esztendőben kihal egy egész gyülekezetünk”.

Hogyan lehetséges, hogy mindezen tényeket a hivatalos tényezők nem veszik észre? Mindenki tud róla, csak épen azok nem, akiknek módjukban állana a segítség. Franciaország, melyet szintén sokáig fenyegetett ez a veszedelem, az állami és társadalmi intézkedések egész tömegével sietett a betegség leküzdésére és máma már kétségtelen, hogy a helyzetet e téren sikerült megváltoztatni. Igen, mert a hivatalos tényezőkön kívül az egész sajtó, az összes nagyobb napilapok és társadalmi szervezetek állandóan napirenden tartották az egyke kérdését s ez a folytonos tanulmányozás, a kérdés fontosságának felfismerése végeredményben rávezette a kormányt a megfelelő intézkedésekre.

A magyar viszonyokra azonban rendkívül jellemző annak az anekdotának a sorsa, melyet a „Nyugat” indított e kérdéssel az Illyés Gyula cikkét követő, 1933 okt.-i számában. Az anekdotán résztvevők — egynek kivételével — mindnyájan megegyeznek abban, hogy a dunántúli magyarság kipusztulása csak rövid idő kérdése. „Ez kivétel nélkül mindenki meggyőződése, aki a magyarság veszélyeztetett vidékein él, vagy ezeket a vidékeket jól ismeri. Mikor azt mondom „kivétel nélkül” értsék szó szerint. Nemesak mi vagyunk benne úgynevezett urak, vagy elmélet-gyanús műveltek, — hanem maga a nép is. S én ezt tartom itt a döntő fórumnak: hogy maga a nép mondta ki és mondja ki a szentenciát, maga a nép tudja, vallja, belenyugodva vallja a maga pusztulását.”

Igy ír az anekdotán Filipek Lajos zengővárkonyi ref. lelkész, aki egy évtized óta küzd falujában a szinte reménytelen harcot az egyke ellen. Tovább leírja, hogy

1929-ben megpróbálta sajtó útján, cikksorozatokban felhívni a közönség figyelmét, de a vállalkozását be kellett fejeznie, mielőtt a tulajdonképeni segítség lehetőségeit kifejezhetné volna: anyagának legnagyobb részét nem közhelhet.

Első pillanatban érthetetlen és felháborító az a nagy közömbösség, mellyel e kérdést úgy az egész magyar sajtó, mint a hivatalos körök kezelik. Illyés Gyula, az anekdotát összefoglaló cikkében keserűen állapítja meg, hogy az egész magyar sajtó agyonhallgatta az anekdotát újra felvetett problémát. Féja Géza politikai következtetéseknél kívül egyetlen magyar napilap sem írt még egy sort sem a kérdéssel, akkor, amikor hasábjokat írnak az afrikai benszülöttek életéről, vagy a lipótvárosi zsurnagyságok gáláns kalandjairól.

Ha azonban egy kissé a dolgok mögé nézünk, egyszerűen megtaláljuk e szándékos közömbösség igazi okát. Az egyke problémája minden ismerője többé-kevésbé megegyezik abban, hogy szellemi fegyvereken kívül elsősorban gazdasági intézkedéssel, telepítéssel és valamilyen fajta örökösödési törvénnyel kellene a betegség további pusztítását megakadályozni. A telepítés talán az összes eszközök közül a legcélszerűbb lenne. Ezt azonban csak úgy lehetne megvalósítani, ha a Dunántúltra ráterpeszkedő nagybirtokok átalakulhatnának a sok földnélküli magyar paraszt apró kisbirtokaivá, úgy, hogy a megélhetésük biztosítva legyen. Természetesen ezt egy alapos földreform nélkül nem lehet elképzelni s innen magyarázható az egyházi és világi nagybirtokok uraival összekötöttségben lévő magyar napilapok feltűnő hallgatása a dunántúli magyarság pusztulásáról. Ez egyúttal arra is feleletet ad, hogy a magyar kormány miért nem fordít figyelmet erre a kérdésre.

Szekfü Gyula „Három nemzedék” e. ismert művében ugyancsak a nagybirtokrendszert teszi felelőssé a dunántúli magyarság csökkenéséért s a magyar parasztságának múlt század 70-es éveitől folyton intenzívebb kivándorlásáért.

Bizony nincsenek Széchenyi Istvánok a mai magyar főurak között. Nincs, aki odaálljon a pusztulás felé rohanó magyarság útjába, hogy áldozatos önzetlenséggel megpróbálja más útra téríteni.

A magyarság pedig rohan tovább, folyton gyorsuló vágatással a sir felé, melyet maga és önmagának. Vajjon mikor fog felébredni vezetőinek lelkiismerete?

Vagy tényleg visszavonhatatlanul ez lesz ama folyton kísértő „nagyszerű halál”? BIRÓ SÁNDOR.

Vasárnapi iskolai munkánk statisztikája.

Az erdélyi egyházkerület vasárnapi iskolai munkájáról a legutóbbi statisztika örvendes haladást mutat fel. Az alábbi kimutatás ad fogalmat ezekről az adatokról. A zárjelbe tett első szám az 1931., a második az 1930. év adatait mutatja, tehát a három összehasonlítás három évi emelkedést vagy változást mutat:

A vasárnapi iskolák száma: 364 (349, 300) csoportok száma: 556 (462, 323), vezetők: 602 (462, 323), gyermekek száma: 18.237 (15.639, 10.299), vezetők és gyermekek együttes száma: 18.839 (16.101, 10.622.)

A vezetők közül hivatalos vezető, tehát lelkész, tanító vagy tanítónő: 326 (266, 221), laikus vezető: 276 (196, 102). Hivatalos vezető vezetett 273 (266, 221), laikus vezetett 91 (83, 79) vasárnapi iskolát.

Rendszeres adakozás volt a gyermekek részéről a vasárnapi iskolában 160 helyen (105, 43), az adományok összege volt, melyben csak a gyermekek által összeadott pénz szerepel: 27.440 lei (28.913, 8761). Ez adományokból a vasárnapi iskolás gyermekek már a második évben neveltetnek három árva gyermeket a szászvárosi árvaházban, amely ügyet a vasárnapi iskolák az En Kicsinyeim c. gyermeklapjuk kezdeményezésére indítottak meg.

Kicsiny dolgok a nagy reformátorok életében.

(II. folyt.)

Ez alkalommal *Luther*: „Tischreden“-jeiből adunk ízelítőt a szellemes *L.*-ről. A „Tischreden“ c. alatt beszédek, elmélkedések, mondasok sorakoznak, melyeket *L.* különféle aktualitások alkalmával mondott el. Frappáns megnyilatkozásai szellemének s további bepillantást engednek levelei mellett lelkületébe. Idézett kis beszédeit a Reclam kiadásában megjelent Fr. von Schmidt által összeállított kötetből vettük. Lapunk helyszűke magyarázza az idézetek rapszódikusságát.

A *L.* idejében úgy látszik semmivel sem volt jobb dolga a papoknak, mint a mi időnkben. Erre volt *L.* következő elmefuttatása:

„Isten Igéje hallgatónak elsőbrendű kötelessége az Ige szolgáinak az eltartása, a róluk való gondviselés, mint amit a 10 parancsban parancsba kaptak, hogy t. i. ne lopjanak, ne paráználkodjanak, ne öljenek; a lelkészekkel szemben való magaviseletükre az első táblán levő 3. parancsolat figyelmezteti. Ha van egy kis földecskéjük, kis rétecskéjük vagy szöllőjük, mindjárt elveszik tőlük (mi ez? már a XVI. században is volt agrár „reform“?). Épen úgy osztoznak velük is, mint az aesopusmesebeli ember Mercurius istennel. Ez ugyanis megfogadta Merkurius istennek, hogy valahányszor talál valamit, annak felét neki adja. Talált is egy zsák mandulát. Meghámozta őket s külön rakta a mandulát, külön a héjját. Talált egy zsák datolyát. Kiszedte a magokat s a mandula héjjához tette. A „felet“ Mercuriusnak adta, de ez a „fél“ a héjja és a magva volt. Hasonló módon adják a falusiak papjuknak a képét: a kopát, a harmadrangú szentet s hasonló gyenge dolgokat.“ (20. oldal.)

Isten türelméről mondja egyszer nagyon kedvesen:

„Isten olyan türelmes, olyan nagylelkű, olyan könyörületes, hogy még akkor is hallgatni tud, ha látja egy vásott kölyök gonoszkodását. *Én nem tudnám megtenni!*“ Hát van ennél kifejezőbb dogmatikai fejtegetés a türelmes Istenről? (42. old.)

A világ urairól így gondolkozik Isten *L.* szerint:

„Isten úgy van az urakkal, fejedelmekkel, mint gyermekek a kártyával: amíg a játék tart, kezükben tartják őket, mihelyt a játéknak vége szakad, a sarokba, a pad alá, vagy a szemébe dobják őket. Isten is mindaddig, amíg az urak megtartják parancsait, jónak találja őket országa építésére felhasználni; ha azonban túlmennek a kereteken, pad alá dobja és ott hagyja őket...“ (52. old.)

„Isten — mondja egy másik kártyázás közben — nagyszerű „lapot“ gyűjtött össze, mind csupa királyokból, fejedelmekből; s egyiket a másikkal tüi. Sok példát mondhatnék erről, most

csak arról szólok, hogy évszázadok óta a pápa a feje a keresztyénségnek; ha ujjával intett, császár és királyok hajoltak meg alázatosan előtte. Az uraknak ura, királyok királya. Földi isten. De az Úristen beleszólt ebbe a játékba s a tökfilkóval (ez *L.*) ütötte meg a pápát, a nagy királyt, hogy attól koldul. Ahogy Mária éneklí: Hatalmasokat döntött le a trónjaikról és alázatosakat magasztalt fel (Luk. 1:52.)...“ (53. old.)

Egy alkalommal megkérdezték tőle, mit jelent ez: Isten semmi és mégis minden? Erre feleli:

A pogány Platon Istenről elmélkedve mondja, hogy Isten semmi s mégis minden. Ezt követték Eck és a szofiszták, anélkül, hogy megértették volna. Ezt bizonyítják szavaik, melyeket senki sem ért meg. Így kell érteni:

Isten felette van az értelemnek és láthatatlan; amit érteni és látni lehet, az nem Isten! Más oldalról megvilágítva ezt a gondolatot, így szólhatunk: Isten vagy látható, vagy láthatatlan. Látható Igéjében és tetteiben. Ahol azonban nem az ő Igéje és tette van, ott hiijában keresik őt, mert csak ott van jelen, ahol kijelentette magát. Ők (Eckék t. i.) Istent spekulációval akarják megragadni, az ördöggel találkoznak azonban, aki ugyancsak akar Istennek tűnni...

Luther és a gyermekeikről már múlt számunkban közöltünk citátumokat leveleiből. Most erre vonatkozó beszédeiből idézünk:

„A gyermekekben szemlélhető leginkább Isten mindenhatósága, bölcsessége és művészete, aki a semmiből teremti őket. Egy év leforgása alatt testet, életet ad nekik, táplálni és felnevelni akarja őket. S milyen közönyösen haladnak mégis sokan el e legnagyobb isteni csoda mellett. S az emberek, ahogy gyermekük lesz, elkezdnek takarékoskodni, sőt inkább fukarkodni, hogy gyermeküknek minél nagyobb örökséget hagyjanak s nem gondolják meg, hogy Isten már születésük előtt eleve elrendelt mindent számukra, amire csak szükségük van.“

Egyszer megfigyelte, amint gyermekei civakodtak egymással, de hamarosan ki is békültek egymással. Ekkor mondotta: „Óh, Istenem, mennyire tetszhetik Neked a gyermekek élete, játéka! Minden bűnük eltörpül amellett, hogy meg tudnak egymásnak bűnököt bocsájtani...“

A szókolumnák igen megszorodtak már. Végül pár kisebb mondasát jegyezzük ide *L.*-nek:

„Ha bort öntenek el emberek, kevésbé tartják szerencsétlenségnek, mintha a só borul fel az asztalon. Holott: ha a bort mind elöntenék is, meg lehetne élni nélküle, só nélkül azonban nincs élet, mert ha a só megízetlenül, mivel sózzák meg?“

„Ádám *„bicsérdista“* volt, mondta egyszer *Luther*, amidőn gyümölcsöt tettek az asztalra.

Ha nem cselekedett volna bűnt, sohasem lett volna szükség a kenyérré, elegendő lett volna a gyümölcs.“ (78. old.)

A „világ“-ot L. így határozta meg:

„A világ oly emberek társasága, akik Istentől minden jót elfogadnak s a minden áldás adójának hálátlansággal fizetnek.“ (81. old.)

Pompás dolgot mond a kölcsönadásról:

„Ha kölcsön adsz, általában nem kapod vissza. Ha visszaadják, nem adják akkor, amikor szeretnéd. Ha megadják s akkor adják, amikor te akarod, elveszítesz ez által egy barátot.“ Tiszta igazság! (100. old.)

A *hazugságról* mondja, hogy „olyan, mint a hólapda: minél tovább görgetik, annál nagyobb lesz.“ (130. old.)

„Ez a szólásmondás: mind igyunk belőle“, csak reánk vonatkozik, mondják a miséző papok. De akkor az is csak rájuk vonatkozik, amit az Úr (Ján. 13:10) mond: Ti is tiszták vagytok, de nem mind! Ez a „mind“ a miséző papok! (162. old.)

A *hit következményéről* így beszél L. „Ha hiszel, beszélned kell. Ha beszélsz, szenvedned kell, ha szenvedsz, meg fogsz vigasztallatni. Mert hit, bizonyágtétel és kereszt egymáshoz tartoznak s igaz keresztyén el nem kerülheti őket!“

S hádd fejezzük be lutheri humorral idézett rapszódiánkat:

„Nincs oly szoknya, nincs oly ruha asszonyoknak, mely rosszul állna, mint az, ha — Isten bocsásson! — okos akar lenni az asszony!“

Luther, úgy látszik, ismerte az asszonyokat s azon bátor emberek közé tartozott, aki róluk véleményt *mert* mondani. Én csak az ő véleményét *mertem* tolmácsolni!

Nagy József.

A „*Kiáltó Szó*“ a maga feladatát *igehirdetésnek* tekinti. Mint az igehirdetés eszköze a rábizott, felülről jövő Ige szolgálatában *felette* van az adott egyházi életnek, de *benne* is van az egyházi életben, mert annak adott valóságos kérdéseire akarja felülről jött világosság fényében rávezetni olvasóit. A „*Kiáltó Szó*“ *nevelni* akarja a református társadalmat. Ezt csak akkor teheti meg, ha magasabban jár, mint azok, akik olvassák, mert csak így tudja olvasó táborát *feljebb emelni*. Munkáját azonban csak akkor végezheti, ha valóságos kapcsolata van olvasóival, ha az írók és olvasók *egymás mellett* állanak. Mikor ezt a lapot kezdedbe veszed, ne feledkezz meg arról, hogy téged mire kötelez ez a két alapelvünk.

KERESZTYÉN KRITIKA

Egyik amerikai református lap, az állami kimutatás nyomán adatokat közöl az Amerikai Egyesült Államokban az 1929. és 1932. évek gazdasági adatairól. Az 1929. év a nagy gazdasági jóllét, a tavalyi a nyomorúság éve volt. Az állami jövedelem 1929-ben 85 milliárd, 1932-ben 40 milliárd dollár volt, tehát esett 50%-al. Az egyházak bevételi összege 1929-ben 850 millió, 1932-ben 510 millió dollár, 40%-os esés. Személyes kényelemre és fényüzési cikkekre kiadtak Amerikában 1929-ben 9 milliárd 972.000 millió dollárt 1932-ben 3 milliárd 841 milliót, esés 61%. Szórakozásra 1929-ben 4 milliárd 987 milliót, 1932-ben 1 milliárd 637 milliót, csökkenés 72%.

A kimutatásból látható, hogy a legnagyobb jövedelmtű egyének nem az egyházak tagjai közül kerültek ki, hasonlóképpen azok sem, akik a legtöbbet költötték fényezésre, hogy az egyházi adakozás összegének csökkenésével még nagyobb mértékben járt együtt a fényüzési cikkekre költött összegek csökkenése. Az egyházi adakozás összege kevesebbet csökkent, mint az állami bevételeké. De még így is alatta maradt az adományok összege annak, amit egyebekre költenek az emberek. 1932-ben az állami jövedelmek 10%-a volt az egyházi bevétel, de 10%-át kötötték kényelemre és fényezésre, tehát tízszer annyit, mint az egyházi adományok összege és négyszer annyit mint ez, költöttek szórakozásra.

I. L.

Prostitúció az utcán. A kerületi gyűlés alkalmából naponként különös látványban volt részem. Minden utcai ablakból kedves női fejek hajolnak ki, integetnek, utánnam kiáltanak, az utamat állják s minden járó-kelőt kedvesen igyekeznek lakásukra csalogatni. És ez ilyen formán megy a többi utcákon is.

Valami eltévesztett közegészségügyi törvény ezelőtt pár évvel bezáratta a nyilvános házakat, s a prostitúciót kitétte az utcára s a humanizmus nevében rászabadította a közönségre. Most, amikor ezeket a szerencsétlen leányokat látom, akik a nő legszentebb hivatásából, a fajfentartás, az anyaság lehetőségéből üznek csufot, hirtelenében nem tudom Keleten vagyunk-e, a civilizáció kezdetén, vagy Nyugaton, a civilizáció alkonyán? Szabad-e engedni társadalmunknak, hogy ezek a lányok szemünk előtt ilyen tömegben így súlyosszék, züllesszék önmagukat és fékevesztett szenvedélyüket, fertőzőt testüket szabad-e rábocsátanunk iparos és tanuló ifjúságunkra. Nem emelhetek-e ez ellen szót e város összes keresztyén egyházai? Vannak kérdések, amelyek felett elméleti vitával tölteni az időt, bűn. De a megoldás azonnali és minden további nélkülűl alkalmazása — amint ezt a fascismusban is látjuk — egyet jelent az étellel.

K. A.

Egységbontók. Még mindig felüti fejét különösen városi és éppen vezető szerepre hivatott híveink között az a csökevényes gondolat, hogy az igazi református egyházi munka a nemzeti egység megbontását jelenti. Tíz-tizenöt évvel ezelőtt még lehetett ilyen ócska páncélok mögé meghuzódni, lehetett ilyen ócska takarókkal takargatni szegénytelen munkátlanságunkat, de ma már nemcsak szánalmat de éppen súlyos ítéletet érdemel az a református ember, aki még mindig ilyen elveket hangoztat.

Egyházi életünk megébredése, református gondolkodásunk tisztulása, az egyház szeretet karjainak egyre szélesebb körben való kinyújtása ártalmára lett volna annak a nemzettestnek, melynek tagjai vagyunk? Ennek az útnak tovább folytatása a nemzeti élet elszegényedését jelentené valóban? Csak a határozott és biztos „nem“ lehet az egyetlen méltó válasz. Ha a testnek valamelyik tagja erősödik, életet támaztó hatások alá

kerül, ez nem a test részek szétszakadását, hanem ellenkezőleg megerősödését jelenti. Ha a kéz erősebb, akkor még inkább tud dolgozni a gyomor számára s így közvetve a kéz erősödése az egész test erősödését jelenti.

Éppen ellenkezőleg, ha a különböző egyházak feladnák a maguk sajátos szerepét, ez jelentené a nemzeti egység igazi megbomlását és halálát. Ha a testnek csak egyik része nem végzi a maga feladatát, az egész test életét akadályozni fogja. A mai adott helyzetben a kimondott egyházi feladatokon túl nagyon sok esetben az egyházak jelentik az egyetlen lehetőségét annak, hogy egész nemzeti életünk előre haladjon. Ha tehát az egyházak a maguk sajátos feladatukat nem végzik, egész

nemzeti életünknek hatalmas mezői maradnak megműveletlenül.

Csak az élni nem merő, az élő Isten bölcsességében és gondviselésében meg nem nyugvó ember állíthatja azt, hogy a szabályszerű református alapon végzett társadalmi, kulturális és nevelői munka egységbontásra visz. Elérkezett már az ideje annak, hogy ezt az ócska gondolatot minden gyülekezetből kiséperjük s merjünk a magunk módján, a ránk bízott fajtestvérek életében a legteljesebb élet követelését és munkálását jelenteni. Meg kell legyünk győződve afelől, hogy a teljes hittel végzett református munka áldást jelent még a római katolikus magyarokra nézve is, de a hit és meggyőződés nélküli református munka még a saját hiveink gondozását is elakasztja. —^ó

Az egyházi viszonyok az új Németországban.

Az 1933-ik év a német nemzet történetében nagy és piros betűkkel beírt év. Forradalmi év. Sokan fognak rá büszkén és lelkesen visszaemlékezni, — de sok szívben mély sebet fog felszakítani e szám pusztá halála. Az egyház-historikusok pedig pszichológiai és gazdasági okát fogják kutatni a nagy nemzeti lelkesedést *egyházi téren* követő nagy *elvakulásnak*. — Nem Hitlerről, vagy a szuggesztív akarata alatt tartott „harmadik” Németországról, a népöntudat felébresztéséről, a német nemzet titáni akarásának megvalósításáért folyó munkájáról akarok írni, hanem a velük igen is szoros kapcsolatban levő s belőlük némileg magyarázható egyházi viszonyokról, melyek a nemzeti felújulás folytán jöttek napvilágra s a nemzeti szocializmusból tápláltak, s amelyek az egyház jelen sorsát s talán jövőjét is meghatározzák. A külső tényezőket nem mellőzhetjük. A nemzeti egység nagy kátéja előírja az egyházi egységet is. A nemzeti egység ideája az egyház vezető férfait is átjárta s a 28 részből álló s épp e miatt nehezen mozgatható evang. egyháznak *külső egységét létrehozta* (vidéki püspökök, országos püspök és lelki ministerium). A külső egység még mindig nem jelenti a belsőt. A vezető eszme az egyházban az átalakult viszonyok között a „népért való küzd lem.” Előbb országos püspöknek — ki az egységet képviseli — Bodelschwinghet (kit nemcsak ker. jelene, hanem a népgondozás területén látható eredményt is felmutatni tud munkássága arra érdemesített) választották, majd helyette az u. n. „*Német Keresztény Hitmozgalom*” tüzzel-vassal keresztül vitt akarata a kancellár ur bizalmas emberét: Müllert (Wehrkreispfarrer) tüntette ki a püspöki méltósággal. Megválasztása nem komoly evang. alapon, meggyőződés folytán történt, hanem egyházpolitikai eredmény volt (presbiteriumok kicserélése, államhatalom igénybe vétele). A hitmozgalom oly lelkesedéssel dolgozott, hogy a nép életre keltéséért az evangélium elegyitellen hirdetését is feláldozta. A „népért” szónak varázsereje lett. De merte volna valaki még a nyáron a német ker. hitmozgalom valamelyik követőjének egyszer is említeni, hogy a pogányság veszélye közel van, hogy ők maguk sincsenek tisztában elveikkel, s hogy utjuk közelebből a germán mithosz világába s Wotan istenhez vezethet! Komoly theológusok, theol. profeszorok csatlakoztak a mozgalomhoz.

Az igazi színvállás, a hitmozgalom igazi lényegének a megmutatása a nevezetes nov. 12-ike után azonnal megtörtént. Nov. 13-án a nagyberlini „sportpalotában” (kb. 15000 ember) ezen hitmozgalomhoz tartozók általános gyűlést tartottak. A mozgalom vezetői, kik annak képviselői is, csaknem teljes számmal részt vettek (éppen ezért tekinthető mérvadónak!) Dr. Krause tartotta a főelőadást, mely szerint (s itt a lóláb!) „*az egyháznak a nemzeti szocializmus total-igényéből kell megújulnia*,” (evangélium?) a papi egyház helyébe a *népegyháznak* kell lépnie (!) melynek az önmagát megüresítő Krisztus helyett a *büszke* embert kell predikálnia s az *ó-testamentumot el kell vetni* s továbbá, hogy a

német népegyházbnn az „idegen vértűeknek” semmi kereszténialójuk nincs, *sem a szőszéken, sem alatta*” (hol a misszió?) A kereszt elvetendő s az igazi szenthelyeket az előadó szerint nem Palesztinában, hanem a *házában* kell keresni, s ki kell hangsúlyozni az „*északi szellem*” és a „*hős Jézus*” közötti szoros rokonságot. Luther reformációjának végső győzelme annyi, mint az északi szellem diadala az orientalis materialismus (?) felett. Krause az ó testamentumot gyalázó szóval illette („Buch der Viehtreiber und Zuhälter”).

A megbotránkoztató: 1., hogy mindezek egy hitmozgalom gyűlésén hangzottak el! 2., hogy a számos egyházi vezető személyiségek közül senki sem akadt, aki a *Szentírás* ócsárlása ellen *ki kelt volna* az egyházi hitvallásra tett fogadalom alapján. — A mai egyházi vezetők közül senki sem állott fel egy ilyen pillanatban, hogy *Krisztus Urunk és az Irás mellett bizonysgot tett volna!* (Egyetlen egy laikus akart protestálni, akit elhallgattattak szemtanuk szerint.) A gyűlés végzetével még Dr. Krause 60 zászlót szentelt fel. — A sportpalotában megmutatkozott az a szellem, ami a német ker. hitmozgalomnál otthonos s az is, hogy milyen módszerrel dolgoznak az egyházban.

A sportpalotai ballépést Isten a hívő, s a türelmükben még mindig nem lankadó kereszténynek javára fordította. Az egyes egyházközségek tagjai, a lelkesek, most már nemcsak egymásközött és titokban beszélgettek a történekről, hanem *nyilvánosan is kifejezték felháborodásukat* és tiltakoztak (3000 pap) az egész mozgalom szelleme ellen. Ezt követte a „*kézzel csinált mozgalom*” resegése... s „*menekülés Babilonból*”. U. is a jelentős theol. profeszorok, nem kisebb mint Fezer (Tübingen) s Gogarten stb., akik előbb a mozgalomhoz csak azért csatlakoztak, mivel magukat hivatottaknak érezték a mozgalom helyes mederbe való terelésére és fékentartására, de ahogy a pokoli tüzzel való játszást felfedezték, egymásután kiléptek s végül a „*lelki ministerium*” tagjai is. Az országos püspök (Müller) ellenben még mindig reméli beiktatását s az azutáni „*áldásos*” működését, a többi ker. körök további mellőzésével való egyházkormányzását a „*nép érdekében*”.

Ezek az események csak egyszerű következményei a germán-pogány hullámoknak, ami ma az egyházba is behatolt. A felelősség a „*hitmozgalmat*” terheli, mely e szellemnek helyet adott, az Uristennek a népben való kijelentését a Krisztusban való kijelentésével egynek vette, a „*legyetek kereszténynek*” helyett „*legyetek németek*”-et hirdette, a „*németségből*” *mint normából akarta előírni a kereszténység igazi küldetését*. Milyen eredmény várható attól a népmissonáló egyházmozgalomtól, mely komoly munkájára az evang. tiszta hirdetésével kell reá fizessen? — A megbotránkoztató eseményre való feleletül az egyházközségek az országos püspökhöz (Müller) intézett iratukban *követelik a püspök* olyan hitmozgalomból való *kilépését*, mely az Irást és Hitvallást lekicsinyeli, az olyan egyházhivatalnokok *azonnali*

eltávolítását, akik az Irás védelmezése helyett az előadó Dr. Kraueset megtapsolták, s továbbá az olyan vezetők hivatalukból való eltávolítását, akik az erőszakoskodá-

sukkal a gyülekezetek lelkiismeretét leigázzák, s végül az evangélium hirdetésének teljes szabadságát.
Bonn.
Czirják János.

A magyar falu mai kérdései.*

Amikor a faluról és a népről akarunk beszélni, mai kérdéseit akarjuk megvilágítani és hozzájuk beszélni, egy nagyon fontos dologgal kell mindenekelőtt tisztába jönnünk. Avval ugyanis, hogy a falu és nép kérdéseire nem mindenki nyúlhat hozzá egyformán és nem lehet hozzá akár-hogy közelíteni. A könyvből való tanulmányozások vagy hosszabb-rövidebb ideig tartó falutalumni kirándulások nagyon nélkülözik a kérdés megközelítésének, megértésének és megoldásának valódi alapját. A tanulmányozó rendszeresen a maga előre megszabott igényei szerint nézi a falut, megvan a kérdése, amit meg akar látni vagy oldani a faluval kapcsolatban és nem egyébért szánja rá magát egy kis tanulmányi kirándulásra, hogy elgondolásaihoz anyagot szimatoljon föl s tanulmányának érdekesebb részt kölcsönözzön.

A tendenciózus tanulmányozás már a születésekor helyrehozhatatlan csonkasági hibát visel magán. Azt ugyanis, hogy a falu és nép kérdéseit nem szétoszthatatlan egységükben, hanem szétaraboltságában nézi. A falu, a nép élete *egy. Egy darab élet. Az egész életet kell nézni.* Ma különösen nem lehet a falu életének egymástól elhatárolt bajairól beszélni, hanem ellenkezőleg a megbonthatatlan egységes élet szörnyű, tényleges betegségéről. Éppen ezért nem lehet a falu létezőinek egyikét kiragadni, hogy minden másról eltekintve csupán egynek a bajáról és orvoslásáról tudjunk. Nem állíthatjuk tehát, hogy a falu kulturális, gazdasági, politikai életkonfliktusaival van csupán dolgunk, mert ez esetben rejtendő erőpazarlással legjobb esetben is csak részletmegoldást nyerünk az *egységes élet* kérdéseire. Ma éppen az a legnagyobb baj, hogy a falu betegségének orvosai csupán részletbajokat látnak és részletmegoldásokat nyújtanak és részletek mögött rejlő *egységes baj* gyökeréig nem hatolnak. A falu egyre betegebb lesz a sok orvos mellett is, mert gyógyítói nem orvosok, hanem egyszerű kuruzslók, akiknek képzelt betegségekre irt gyógyszereitől nyomorult életünk egyre jobban szenved. Ennek a sorvadó életnek a két baj hatalmas kövei között kell öröklődni: egyik a fel nem ismert *egységes baj*, a másik a *hamis szerek* rombolása.

Hogy valaki a magyar falu mai kérdéseibe belelásson, az igazi bajt megláthassa és láttassa és a gyógyulás útját felmutathassa, ehhez az *egyik követelmény*, hogy ez az ember a falu életének és mai betegségének ne csak szemlélője, távoli részvétlen vagy mindjárt részvétlen nézője, tanulmányozója, vagy tudósa le-

gyen, hanem *hordozója, személyes élője* annak az életnek, amelyről szól és amelyet a bajok megtámadtak. A falu életének kérdései csak akkor találhatnak tolmácsra, ha a tolmácsot nemcsak érdeklik, érintik, hanem égetik és átperzselik az élet lázas bajai. A *másik követelmény* pedig, hogy a falu életkérdéseit ne a falu elhatároltságában, hanem az egyetemes ember egyetemes kérdéseinek viszonyában nézzük. Ez az utóbbi szempont meggyőz bennünket arról, amit már említettem, hogy nem részletbajok részletmegoldásáról, s sürgős konkrét javaslatok megalkotásáról, hanem a legkisebb kérdésben is egyetemes bajról, egyetemes megoldásról és a hirtelen, elhamarkodott tennivalók helyett először *látásról*, ráeszmélésről van szó.

Ma — általánosságban kifejezve — az élet nagy baja az emberi cselekvés tartalmi mértékének elvesztése. Az élet ugyanis állandó cselekvések hosszú, egymástutáni láncolata. Mik a tartalmuk a cselekvéseknek? Egyéni tetszés, szeszély, hangulat, zsarnokság, rabság a napi vélemények és újságrázisok alatt, az élet vevelőkigíható félelmes szenvedése, bizonytalansága. Ez nem fántáziálás, ez a valóság. A baj tehát *etikai* természetű; bár jelentkezési formájában különböző: politikai, gazdasági, kulturális, lényegében mégis egy: etikai, az etikum helyes felfogása értelmében. Az etikai kérdés az emberi cselekvés tartalmának a kérdése: *Mit kell cselekedni?* Aki érti és szereti a falut, annak attól kell leginkább félnie, nehogy olcsó programokkal csalja meg a falut, amelyek már megvalósulásuk előtt időszerütlenné válnak. Az etikai kérdésre konkrétfeleletet, tehát programot nem adhatunk. De ha végig kisérjük a falu életét, ha feltárjuk a pusztulás igazi képét, ha riadót fűvünk a nagy tétlenségből és álmodásból, ha ráeszmélésre segítjük a gondolkozókat és az így kialakult helyzetben az Isten akarata után kérdezzük mint az emberi cselekvés egyetlen mértéke után és a mai bábeli zűrzavarban az Isten akaratával végig mérünk, megítélünk és elítélünk minden hiábavaló emberi akaratot, akkor ennek az alázatos bátorságnak a nyomán az életnek új útjai nyílhatnak meg a mi sorvadó és pusztuló falvainkban. *Dávid Gyula.*

* A magyar faluról több önálló cikket közlünk e cikk szerzőjétől a következő terv szerint:

1. *Bevezető nézőszempontok.*
 - a) A falu életének egysége.
 - b) A falu bajának etikai jellege.
2. *A magyar falu az egyetemes bajok ütközéspontjában.*
 - a) Élnemzetietlenedés:
 1. mint internacionale;
 2. „ nacionale;

3. az egyház küldetése ezen a téren ;
4. a kath. egyház meggyengülése.
- b) Gazdasági leromlás :
 1. világgazdasági bajok jellege ;
 2. azok visszahatása a falú életére.
- c) Etikai szétzúllás :
 1. ennek jelentkezési formája ;
 2. mi lehet az etikai cselekvés tartalma ?
3. A magyar falú életmegnyitvánulása.
 - a) Politikai :
 1. a helyzet ;
 2. a Magyar Párt kritikája ;
 3. a politikai felelősségre nevelés kérdése.
 - b) Gazdasági
 1. a fölke és a fal. gazdasági élet ;
 2. agrárreform falún ;
 3. a gazdasági-kamarai nyomor ;
 4. szervezetlenség ;
 5. a szegénység és egyke ;
 6. szegénység és luxus ;
 7. népművészet.
 - c) Kulturális :
 1. a kulturális munka céljának elhomályulása ;
 2. kulturális beolvasztási törekvések ;
 3. a falusi kultúra forrása ;
 4. megoldatlan kérdések.
 - d) Vallási :
 1. a falú vallása és a vallás tehetetlensége ;
 2. a vallásközösség teremtő ereje.
4. Társadalmi elemek a falú életében.
 - a) Az intelligencia :
 1. annak jellemzése ;
 2. feladata.
 - b) A földműves.
 - c) A hivatásosak (lelkész, tanító, jegyző).
 - d) Érintkezési és választó pontok.
5. A különböző bajok közös eredője : a bűn.
6. Az egyház küldetése a jelenben.
 1. Az ev. közösségteremtő ereje.
 2. Az egyház, mint : hitközösség ;
szolgálatközösség ;
szeretközösség.
 3. Mit várunk és mit nem várunk az egyháztól.
7. A felébredő és megújuló falú.

A „**Kiáltó Szó**“ a református társadalom *egyetlen egyetemes igényű lapja*. Akkor, amikor a református társadalom egészéhez, lelkészekhez és világiakhoz egyaránt akar szólani, olyan hivatást talált meg, melynek kielégítésén egyetlen más egyházi lapunk nem szolgál. Minden más egyházi lap az egyház valamelyik rétegéhez szól. A „**Kiáltó Szó**“-ra tehát szükség van.

PAPI PALÁSTOT

a legszebb kivitelben és legolcsóbban

DEMETER FERENCZ

ref. presbiter — szabómester állít elő.

Cluj, Strada Jorga 2. szám alatt.

HIREINK

A kerület székhelyén ősi szokás szerint az esztendő utolsó napján a helyi református intézmények képviselői, testületek vezetői megjelentek dr. Makkai Sándor református püspök előtt. Az üdvözlő beszédet Vásárhelyi János kolozsvári ref. lelkész, egyh. ker. főjegyző tartotta.

Dr. Makkai Sándor válaszában Isten iránti háláadással emlékezett meg arról, hogy az eltelt esztendő nagyon súlyos viszonyai között is az év végéhez úgy érkezünk el, hogy egyháznunk birtokállományában súlyosabb veszteséget nem szenvedett és töretlen erővel tudja tovább folytatni munkáját népünk és Isten országa szolgálatában a rednk váró újesztendőben. Isten kegyelmes volt hozzánk és nyitott alkalmakat előttünk hitünk és szeretetünk megbizonyítására és itt és ott drága jeleket adott, amelyek mutatják, hogy az Ő nevében végzett munkán valóban az Ő áldása nyugszik.

Dr. Baltazár Dezső debreceni református püspök az újesztendei üdvözlésre a következőkben válaszolt:

— Ha valamikor igaz volt, hogy kicsiny bölcsesség kormányozza a világot, akkor most sokszorosan igaz, — mondotta többek között. — Uj társadalmat kell felnevelni, de ennek a nevelésnek nem új igazságok, hanem a régi igazságok alapján kell berendezkedni. Az új igazságok haszontalan emberi találmányok, a régi igazságok isteni kijelentés igazságai. Ilyen nevelés intézményeül kell berendeznünk az ősi kollégiumot.

Raffay Sándor evangélikus püspök újévi beszédében fájlatla az egyházi sajtó elhanyagolását, az Actio Catholicához hasonló Actio Evangelicát tartott szükségesnek, majd figyelmeztette híveit, hogy a német események kommentálásában ne adjanak hitelt elfogult vagy rosszul tájékozott beállításnak. Az egyik egyházi vezérember azt mondotta, hogy a Führertum gondolata evangéliumellenes. Ezzel szemben maga Krisztus is arra szólít fel, hogy kövessük őt. Tekintélyekre nélkülözhetetlen szükség van. Most mindenesetre forradalmi állapottal állunk szemben és a forradalmak kimenetele mindig bizonytalan. Egy bizonyos : a kommunizmus hatása alatt az egyházból kilépett százazrek szakadatlan hullámokban térnek vissza.

Dr. Ravasz László református püspök az új esztendei beszédében optimizmusról beszélt. Kétféle optimizmus van, egy hősie és egy gyáva optimizmus. A hősi abból indul ki, hogy a lélek erősebb, mint a világ, a lélek győz.

— A hívő személyiség áll a világ közepontjában — mondta — és ránézve közömbös az, hogy a dolgok milyen való képet mutatnak, mert nem tőle függ a győzelem, hanem attól a

lélektől, melyet bele tud vinni a világba. Mindenki annyi erőt tud kifejteni, amennyi erőt tud kölcsönözni az örökkévalóságból. Ezen a téren beláthatatlan események előtt állunk, a dolgok kezdetén vagyunk.

Miskolcon Farkas István református püspök az üdvözlésekre adott válaszában programot adott: új presbitereket kell választani, akiket ne a vagyon, hanem a lelki arravalóság alapján állítsanak öröklő helyökre.

Sajtóestélyeink Január hóban öt nagy erdélyi gyülekezettel akartunk személyes találkozásban beszélgetni a „Kiáltó Szó” jelenéről és jövőjéről. A Gábor Áron és Orbán Balázs városába tervezett estélyeinket el kellett halasztanunk, mert az általunk kijelölt időpont nem volt alkalmas a gyülekezeteknek. Annál nagyobb örömmel adunk hírt arról, hogy a Mikó-kollégium székhelye és a Barcaság fővárosa milyen nagy gondal és odaadással rendezte meg első sajtóestélyünket. Mindkét helyen zsúfolt templom előtt ismertette László Dezső főmunkatársunk a református sajtó jelentőségét általában és azt a különös feladatot, amelynek szolgálatára lapunk vállalkozott a református sajtó frontján. Az első estély gerincét Dániel Viktor, rektor-professor munkatársunk „Sajtó és közvélemény” c. előadása képezte. A gyülekezetek legjobb énekesei, zenészei és szavalói működtek közre, hogy hangulatosabbá és változatosabbá tegyék estélyeinket. Az előbbi gyülekezet 500, az utóbbi 1300 lej perselyes adománnyal járult hozzá lapunk propaganda alapjához. Az adományokat köszönettel nyugtázzuk. Legközelebbi sajtónapunk *Turdán* lesz január 21-én. Az egész napot kitöltő változatos programmu sajtó-napon dr. Tavaszy Sándor szerkesztő mellett Bíró Sándor és László Dezső főmunkatársak fogják a különböző előadásokat és megbeszéléseket tartani.

Lapunk újjászervezése óta eltelt hónap a lappal szemben megnyilvánuló új érdeklődésről számol be. Állandóan érkeznek be új előfizetések. Kérjük lapunk barátait, munkatársait, hogy a lap terjesztése érdekében mindent tegyenek meg ebben a hónapban, hogy nagyjában meg tudjuk állapítani előfizető táborunk nagyságát s lapunkat esetleg havonta kétszer is meg tudjuk jelentetni.

Mutatványszámot kiadóhivatalunk még tud küldeni korlátolt mennyiségben.

A magyarországi református hitéletünk nagy hálóját, a tragikus körülmények között elhalt Dókus Ernőt, a Református Egyetemes Konvent és Országos zsinat volt világi elnökét folyó évi január hó 20-án temették a Kákvintéri református templomból. A temetési szertartást Ravasz László dr. ref. püspök végezte.

— Már túl vagyunk az első megdöbbenésen — kezdte a püspök beszédét — s az elege elrendelés hegyfokáról nézve ezt az életet, különös világosság vesz körül. Megrajzolta további beszéde során Dókus Ernő pályájának külső keretét. Ehhez azonban hozzá kell venni lelkét — mondotta a püspök — hiszen a dolgokat különös ko-

molyással vette, nagy fogalmi voltak a felelősségről, kötelességről, a pontosság és a lelkiismeretesség példaképe volt. Vannak hányaveti Atlaszok, akik a világ terhet is úgy viselik, mint egy foltos kacagányt a vállukon és vannak Dókus Ernők, akik egy antik amfórat is úgy tartaniak magasra remegő kezükben, mintha milliók élete és halála függne attól.

A temetési szertartás bevégzése után a holttestet kivitték a Keleti-pályaudvarra, hogy Sátorlajuhelyre szállítsák, a Dókus család ősi fészkebe. Itten az egyházi szolgálatot Farkas István tisztáninneni református püspök végezte.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek 50 éves jubileumát Budapesten 1933. december hó 8-án ülték meg. Délelőtt a Horánszky-úti iskolában diszközgyűlés volt, melyet este a Vigadóban folytattak. Több felszólalás hangzott el. Beszédet mondott többek között dr. Sortorius Ernő, a genfi világszövetség főtitkára. Utána Révész Imre debreceni theol. tanár beszélt. Hangoztatta, hogy a századvégi ifjuságnak a liberálmusz palotájából nem volt felfelé vezető útja, hinni egyelőre még tudott, de nem annyira Istenben, mint inkább önmagában. Az ifjuság tanácstalannul nézett körül a templomban, kívülről és kívülről keresett magának való feladatokat.

Ekkor jelent meg a Keresztyén Ifjúsági Egyesület, amely elhatározta, hogy hitvalló keresztyénséget és hívő intelligenciát nevel önmagából a magyarság számára. Kapi püspök imájával ért véget az ünnepség.

Nagyon sok evangéliumi munka kezdetétől az 1833-ik évet tartjuk. De talán egy sem volt oly nagyjelentőségű, mint az, melyet Wichern Henrik indított meg, mikor először 12 züllésnek induló fiúval kezdte meg a mentő munkát, majd megalapította a diakónusok intézményét s később kibővítette a „Rauhes Haus“-ot leányokat nevelő intézettel és módosabb szülőknek erkölcsileg veszélyeztetett fiait nevelő középiskolával. A diakónus-testvérek kellő kiképzés után vállalhatták aztán a munkát árvaházakban, vándorlegények számára nyitott otthonokban, kórházakban és a börtönökben. Ezenkívül a keresztyén iratterjesztés is nagyon erős tényezőt nyert a R. H.-szal kapcsolatos könyvkiadó vállalatban. Nem esoda tehát, hogy ennek az intézetnek százéves fennállásáról egész németországban ünnepségekkel emlékeztek meg, főképen Hamburgban, a birodalmi kormány képviselője, a birodalmi püspök, egyetemek kiküldöttjei mind adóztak kegyeletükkel annak a férfinak, aki az intézetet az Isten lelke által vezetettve létrehozta.

Désen a református Férfiszövetség munkájának keretében minden szerdán és szombaton ingyen orvosi rendelések tartatnak. Az ingyenes ambulanciát az ottani református orvosok tartják felváltva. A segédkezés szép és nemes munkáját az ottani Leányszövetség tagjai látják el.

Budapesten folyó évi december 10-én avatta fel dr. Ravasz László református püspök az angyalföldi „Feltámadás” református templomot nagy és előkelő közönség jelenlétében.

A helyi református egyházközség folyó évi december 6-án és megszakítás folytán ezt követően 11-én tartotta meg presbiteri ülését. A 31 pontból álló tárgyalási anyagnak legkiemelkedőbb pontja az egyházközségnek négy egyházközséggé való elkülönülése volt: Többek hozzászólása után a kérdésnek a tanulmányozására és megfelelő adatok beszerzésére bizottságot küldtek ki, amely bizottság eljárása eredményéről 1934 április hó 1-éig tartozik jelentésével elkészülni. Végül elfogadta dr. Gönczy Lajos theol. tanár indítványát, mely szerint azo-

a presbiterek, akik egy év alatt presbyteri ülésen egyszer sem jelennek meg, lemondottnak tekintetnek.

Leányszövetséges és vasárnapi iskolai vezető konferencia volt Orbán Balázs városában január 12—13. napjain a ref. tanítónőképzőben, amelyen a képző VI—VII. osztályos növendékein kívül sok gyülekezetből vettek részt. A megbeszéléseket Biró Sándor vallástanárról, Imre Lajos theol. professzor, Járosi Andorné, Molnár Margit vallástanárról, dr. Tóth Lajos lelkész és Zágony Anna utazótitkár vezették. Szombaton este szép sikerű vallásos estély volt a kollégium gyönyörű színpaddal felszerelt tornatermében.

Dr. Bánffy József makói presbíter, az ot-tani Egyháztanácsához az alábbi nagyon érdekes beadvánnyal fordult:

A magyar személynevek kialakulása és fejlődése sokban emlékeztet a mi sajátos nemzeti életünk viszontagságos történetére

A honfoglaló magyarok mogukkal hozták az ősi magyar személyneveiket, de ezekből kevés maradt fenn eredeti tisztaságban, mint pl. Átmos, Géza, Árpád, Tas, Huba, Töhötöm, Zoltán, stb. A keresztyénség felvétele alkalmával a beözönlött idegen nyelvű papok idegen neveket adtak a megkeresztelt magyaroknak, mert a régi magyar személyneveket „pogány” neveknek minősítették. Mivel ez időben ezek az idegen papok voltak az egyedüli írástudók, a legrégebbi okiratokban is mindenütt rendszeresen mellőzték az ősmagyarok által használt neveket. Így lettek az első keresztyén magyarok Stefanus, Paulus, Andreas, Petrus névűek, amely nevek közül a magyar nyelvhasználat aztán lassan Istvánt, Pált, Andrászt, Pétert alakította. Az ősmagyar régi személynevek egy része mégis fennmaradt, akként, hogy azokból a megkeresztelkedett magyarok családneveket és helyneveket alakítottak. Így maradtak fenn. Balla, Fábidi, Gál, Makó, Torda, Szilágy, Szabolcs, Zaránd, stb. ősi személynevek.

Az európai többi népek a történelmi időkben, a nemzeti mondakörből, a népköltészetből eredő sajátos neveket megőrizni igyekeztek, csak mi magyarok nem törődünk a zamatos, faji jellegű magyar névek fenntartásával és elterjesztésével. Pedig a név az életben fontos tényező. A név nemcsak azt jelenti az idegeneknek, hogy valamelyik családnak férfi-, vagy nőtagjai vagyunk-e. A keresztnév arról is bizonygatótétel tesz, hogy azon család a nemzetének, a vallásának hagyományait megőrzi-e, tiszteletben tartja-e, ahhoz hű akar-e maradni. Magyar család nevezze a gyermekeit Gottfriednek, Raimundnak, Kunigundnak, stb., mert ezek jellegzetes német nevek, ne nevezze Vendelnek, Ottokárnak, Vencelnek, mert ezek cseh nevek.

A magyar személynevek fenntartásának a legalkalmasabb módja lenne, a naptár megmagyárosítása. A jelenleg használatban levő naptár tele van idegen utónevekkel: Frumenc, Anzelm, Mamertus, Paskal, Friderika, Otmár, Sabina, stb. és hogy ennek mily káros hatása van, mutatja, hogy tiszta magyar falvakban is találkozzunk Bonaventura, Filibert, Bonifác, Szidónia, stb. nevekkel, mert a szülők a naptárban a gyermekük születési idején ezt a nevet találták.

A katolikus magyar testvéreink a naptárjukat a római pápa engedélye nélkül nem változ-

tathatják meg, de mi magyar protestánsok akadálytalanul kiküszöbölhetjük az idegen utóneveket. Azon külföldi származású utóneveket, amelyek a magyar nyelvhasználatban már meghonosodtak, nem akarjuk a naptárból kitörölni, de törekedjünk arra, hogy a magyar nyelvhasználatban teljesen idegen nevek miatt a tösgyökere magyar nevek feledésbe ne menjenek.

A nemzeti felbuzdulás idején Jókai Mór készített egy „Történelmi Név és Adattár”-at, de ez inkább csak a történelmi emlékek ébrentartását célozta, ezért hamar feledésbe ment. A világháború folyamán, amidőn szembeötlő lett, hogy az idegen család- és személynevek használata mily káros hatással van a nemzeti egységre, Lengyel Zoltán is állított össze egy magyar névkönyvet. Mindkét könyv adatait felhasználtam ezen javaslatomban.

Indítványozom, határozza el a makói református Egyháztanács, felír az Egyházmegye és Egyházkerület útján a református Konventhez, hogy lehetőleg az evangélikus testvérekkel együtt, de ha ők erre nem hajlandók, úgy külön is, alkossa meg az új protestáns (református) naptárt és gondoskodjék, hogy a jövőben a naptárak ilyen módosítással kerüljenek a közforgalomba.

Ajánljuk ezt a felvetett gondolatot az Erdélyi református Naptár kiadójának is szíves figyelmébe.

Németországban a „polgár” megjelölés január hó 1-től kezdve megtisztelő és egyben kötelező pozíció. Azok a lakosok, akiket valamelyik község halhatatlan nyilvánít, ezentul külön jegyzékbe vezetendők be s ha a község java úgy kívánja, mindenkor kötelesek minden erejüket ellenszolgáltatás nélkül a község szolgálatába állítani. Aki nem szerepel a polgárok jegyzékében, az csak „községi lakos”, de nem községi polgár.

Kiskőrös város és környéke lakosságának páratlanul impozáns részvétele mellett bensőséges lelkesedéssel ünnepelte meg Kiskőrös Szilveszter napján halhatatlan nagy fia, Petőfi Sándor születésének száztizenededik évfordulóját. A középületek és a költő roskadozó szülőhajléka lobogódszt öltöttek az ünnepi alkalomra. Dél előtt virágokkal hintették tele az új és a megcsontult öreg Petőfi-szobrot, valamint a költő hitressé vált dajkájának síremlékét, majd hálaadó istentiszteletet tartottak az evangélikus templomban. Este a társadalmi egyesületek szenteltek külön-külön ünnepet a költő emlékeztetének. A Petőfi-kaszinó emlékvacsorát rendezett. Éjjelkor a lakosság és a helyi egyesületek lampionok alatt vonultak fel a költő szülőházánál rendezett hagyományos éjjeli ünnepségre, melyet az evangélikus és katolikus templomok harangzúgása vezetett be.

Izgalmas kalandon ment át Molnár Mária egy missziói utazása alkalmával. Több benszülött kísérőjével indult el egy távolabbi szigetre csónakon, ahol még nem járt misszionárius soha. Útközben hatalmas viharba kerültek s a biztos pusztulás elől egy elhagyatott szigetre menekültek. Csak később, a vihar lecsendesülése után indulhattak tovább. Az eddig előttük ismeretlen Neda szigeten szívesen fogadták őket a benszülöttek. A nedaik az asszonyaikat nagyon szigorúan tartják. Nem mehetnek még egy úton sem a férfiakkal. A házban is két ajtó van, az egyik a férfiak, a másik a nők számára. Jaj annak a férfinak, aki a más asszony ajtaján be mer nézni. Szigorúan megbüntetik: meg kell fizetnie azt a kártérítést, melyet az asszony férje megszab — persze nem pénzben, hanem a nedaivalu szerint kutyafogakban és magakészítette gyöngyökben. Ilyen törvények mellett természetesen férfimisszionárius nem dolgozhat közöttük, csak nő.

A londoni British Múzeum főlépcsőjén folyó évi január hó 3-án délelőtt aktus zajlott le: a londoni orosz kereskedelmi misszió vezetője átadta a Bri-

tish Múzeum igazgatójának a híres Codex Synaiticus-t, amely a világ legrégebbi kézzel írott bibliája. A Codex Synaiticus-t 1844-ben fedezte fel egy híres történetkutató, Tischendorf, a Szinai hegyen épült Szent Katalin-kolostorban. A kodex a IV. századból származik s az első kézzel írott görögnyelvű biblia. 1859-ben az orosz cár megvásárolta a kodexet s azóta az értékes történelmi emléket a szentpétervári cári könyvtárban őrizték. A bolsevista forradalom kitörése után a kodex a szovjetkormány tulajdonába ment át. A British Múzeum száz-ezer font sterlingért vásárolta meg a bibliát a szovjetkormánytól. Az összeg felét az angol kormány fizette ki, míg a másik felét közadakozás útján akarják előteremteni. A bibliát repülőgépen hozták Moszkvából Londonba. Igénytelen barna keménypapírba van kötve s külsején alig látszik meg nagy értéke. A kéziratot megérkezése óta állandóan detektívek őrizték s még az átadás ünnepélyes aktusánál is egész sereg titkosrendőr vette körül a British Múzeum főlépcsőjét. A bibliát most üvegszekrénybe helyezik és közszemlére teszik. Az üvegszekrény mellett perselyt helyeznek el és felkérlik a látogatókat, hogy adakozzanak tehetségükhöz mérten, mert csak így tudják előteremteni a még hiányzó ötvenezer font sterlinget.

Magyarországon most jelent meg a református egyház új törvénykönyve. Az új törvénykönyv többféle korszerű intézkedései között szerepel az is, hogy Magyarországon a hivatalos egyház által elfogadott „énekvezér” kifejezést törölje és helyette a kántori hivatást teljesítő egyházi funkcionáriusokat hivatalosan, miként régen és a miként nálunk ma is meg van, „kántor”-nak nevezi.

A sárospataki református theologusok faluszerniáriuma múlt évi november 25—26-án rendezte első kétnapos kiszállását. Ez alkalommal a Hegyköz 9 anyja és 3 leányegyházát keresték fel kettesével. Mindenütt a belmissziói szolgálat mellett hirdették Istennek ígését.

A székely főváros református Nőszövetsége ismeretterjesztő ciklusában folyó év január hó 7-én dr. Gönczy Lajos ref. theol. tanár tartott előadást „A vallás önállósága az erkölcsiséggel szemben.” Előadása során kifejtette, hogy az erkölcs és a vallás tulajdonképpen egy gyökérből indulnak ki, de míg a vallás az Isten felé ivel, az erkölcs az emberek között él. Nincs igaz erkölcsiség vallás nélkül. Ezt bizonyítja az is, hogy a mai erkölcsiség csödbe jutott. Az emberek csak erkölcsösek akartak lenni, a vallást mellőzték. De vallás sem lehet erkölcsiség nélkül. Mert nem igaz vallás az, amelyben az erkölcsiség is meg nem nyilvánul.

A református egyházmege összes presbiterei Mátészalkán közös konferenciát tartottak, melyen több, mint száz presbiter jelent meg.

A református nő- és férfiszövetség 1933 december 12-én tartotta meg együttes vallásos estélyét.

A helyi Református Nőszövetség 1933 december 17-én tartotta meg rendes évi közgyűlését a református Theologia disztermében dr. Makkai Sándorné elnökleite alatt. A felolvasott jelentésekből megtudjuk, hogy: az 1932. év folyamán 13 műsoros-ünnepélyt, 4 templomi ünnepélyt és egy műsoros estélyt rendezett; hogy több, mint 80.000 lelt fordított segélyezési célokra; hogy aggmenházában 12 elaggott nőt istápol; hogy a napközi otthonában nyári hónapokban 30—35, télen 20—25 szegény gyermeket gondozott.

A helyi református lelkészek társasága Vásárhelyi Boldizsár elnökleite alatt 1933 december 18-án ülést tartott. Bibliát olvasott és imádkozott Székely János leányfőgimnáziumi vallástanár. Majd Vásárhelyi János lelkész egy traktátust mutatott be, amelyet a házassulandó felek részére kiosztás végett elkészítettni határozott a lelkészek társasága. A lelkészek társasága a traktátus kiadásával azt a célt kívánja szolgálni, hogy az esküvőre jelentkező ifjak a hirdetés idő alatt megismerjék egyházunknak a házasságról való tanítását, az eskü szövegét, a házasságkötés

rendjét, hogy így megjelelő előkészület után állhassanak az Urasztala elé.

A miskolci lelképásztorok, tanárok és tanítók családjaikkal együtt a téli időszakban koronként összejövelelt tartanak és megbeszélnek az egyházi élet aktualitásait.

Győrben a diakonusi tiszt a pesbiteri szolgálathoz hasonló módon szervezetet meg. Hat diakonus 128 szegény családot gondoz.

A budapest-külsőilpótvárosi egyházközség 2 szobás házat vett, hogy cserkészei zavartalanul folytathassák munkájukat.

A déval református Férfiszövetség egyhangu lelkésedéssel lapunk felelős szerkesztőjét: dr. Tavasz Sándor, theol. tanárt a Szövetség díszelnökévé választotta és egyidejűleg kimondotta, hogy a Szövetség tagjai részére tagdíjban egyházi organumként lapunkat, a „Küldő Szó”-t fogja megrendelni.

A református Theologia most kapott értesítést, hogy a 15 hold 467 öl területű földjét (nem is volt több) a kisajátítás alkalmával elvették és használatra a helyi gör. kath. egyházközségnek (Kalvária) osztották ki.

Debrecenbe érdekes levél érkezett az Egyesült-Államok Millis nevű városából Karai Sándorhoz, a debreceni kollégium igazgatójához. A levél írója Reverend Bull methodista püspök s adatokat kér Bettelheim Bernátról, a debreceni kollégium első zsidó növendékéről, aki később Amerikában áttért a protestáns hitre és egyike lett a methodisták legkiválóbb hittérítőinek. A püspök most megírja Bettelheim életrajzát, aki nagy érdemeket szerzett a protestáns hit terjesztése körül Japánban. Kardos Albert, irodalomtörténész vállalkozott Karai igazgató felkérésére, hogy a püspökkel közölje a kívánt adatokat. Bettelheim Bernát 1827-ben jelentkezett felvételre a debreceni kollégiumban, ahova a pozsonyi héber jesivából jött. A filozófia első évére vették fel. Sárvary Pál, Péczely József és Kerekes Ferenc professzorok oktatták. 1828-ban görögéből, történelemből és matézisből eminensként vizsgázott. Bettelheim később a páduai egyetemre került, hol 1836-ban orvosdoktori diplomát nyert. 1846-ban már Japánban tevékenykedett, mint az első protestáns hittérítő a Távolkeleten.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. J. Vsztivány. Rendelésedet megkaptam és továbbítottam a kiadóhivatalhoz. Örvendek, hogy előfizetőink sorában láthatom nevedet.

M. Z. Szk. Rendelését kézhez vettem és a lap további küldését elintéztem. Jókivánságait hálásan köszönöm és szeretettel viszonzom.

Dr. P. F. A kért példányokat a kiadóhivatal elküldötte. Újévi jókivánságaidat nagyon köszönöm, további támogatásodat (írásaidat) szívesen várom.

K. A. Su. Két szempont c. cikkedet lapunk közlelbi számában fogom kiadni. Írásaidat örömmel várom. Tényleg jó volna Neked egy írógép, nagyon sok időt tudnánk megtakarítani itt a szerkesztőségi szobában is, de a nyomdában is. Addig is türelemmel leszünk mi is, a nyomda is.

D. Gy. Áp. A magyar falura vonatkozó cikksorozatodat lapunk következő számaiban hozzuk, tehát a folytatást várjuk. A cikkek terjedelme legfeljebb két hasábjal lehet. A lap terjedelme, de a mai olvasók türelme is ma rövid cikkeket kíván. A kéziratokat mindig a hónap 15-én adjuk nyomdába, kérlek tehát alkalmazkodj ehhez.

K. K. Mf. Rendelést átadtam a kiadóhivatalnak. A címkérdésen már tul vagyunk. Mi is sajnáltuk, de kénytelenek voltunk a változtatásra, már csak azért is, hogy új lendületet nyerjünk a lapunk. „Gerincesek” maradtunk nemcsak az új számunkban, de a tartalomban is.

„A lap egyik olvasója.” Mv. A domokosi presbiterium rezervális határolására vissza fogunk térni. Sajnos! mindegyik esetben nem tudunk mindig részletesebb kommentárral kísérni, főképpen a hely szűk határai között. Amint azonban az előző számunk száma annyira megnő, hogy visszatérhetünk a hétköznapi megjelenésre, több kérdést tudunk megválaszolni. Erre, a jelek szerint, van reményességünk.

Dr. Sz. F. Mv. A címetet kijavítottuk. Örvendek, hogy tovább is lapunk olvasói között láthatlak.